Ч. 68 (11.409). Львів, четвер 28. березня 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Важке положення.

Львів, 27. березня 1929.

Бюджетова сесія сойму і сенату закінчилась. І до того закінчилась у моменті найбільшого напруження між соймом і урядом та серед доволі несприятливих перспектив на господарському фронті. Не скриває цього і польська преса, навіть та, що підтримувала теперішній уряд.

Ось краківський „Час" пише ясно і недвозначно: „І господарська і політична ситуація представляє в тій хвилі поважні труднощі. Нема сумніву, що під господарським оглядом принесли останні тижні богато признак, які наказують ревізію дотеперішньої господарської політики і **якнайбільшу осторожність в реалізації деяких замірів уряду.** Суспільність перетяжена податками і даннинами, рільництво ледви дихає, торговля в застою, промислова продукція бореться зі злою конюнктурою в переважаючій частині або з етатизмом, а заграничні кредити приходять щораз важче. Премієр уряду Бартель виголосив у соймі успокоюючу промову, в якій пояснював ці відємні прояви як переходові".

Здається, важко вимагати від краківського „Часу" наглядншої та яркішої характеристики теперішнього положення. З останньої соймової сесії моральною переможницею у змаганнях з урядом вийшла без сумніву соймова опозиція. Вона й готовиться тепер далі до боротьби з урядом і поза соймом. Дійшло до того, що теперішня опозиція стала навіть агресивною супроти уряду. Вона вже не в дефензиві, а в наступі. „Перед двома роками — пише „Час" — а навіть перед роком булиб приняли октроювання конституції та виборчої ординації без ніякого шемрання. Нині будуть старатися за всяку ціну не допустити до того, а колиб це грозило, то заповідають сильний опір, що означає у соціялістів проголошення генерального страйку. Начальна Рада партії рішила приготовитися до нього на цей випадок без огляду на те, що це спричинить велику внутрішню крізу в державі. Також інші радикальні партії (Визволене) приготовляються перейти до гострої форми опозиції".

З наведених ревеляцій „Часу" виходить, що гра йде не на жарти, що може прийти момент великої державної скрути. Якеж становище теперішнього уряду до всіх тих перспектив непевности положення в найближчій будуччині? Цього ніхто не знає, але вже й у пресі появилися поголоски про неминучу реконструкцію кабінету, а навіть про уступлення теперішнього премієра Бартеля. Прем. Бартель стояв усе на становищі мирної співпраці зі соймом, на становищі нерозогнювання конфліктів між урядом і соймом і не зважаючи на те, мирної співпраці з законодатними установами наладнати не вспів. Група т. зв. полковників все була через те в опозиції до прем. Бартеля і тепер напирає на його уступлення. Якщо вона малаб рішати всеціло про дальший хід подій у Польщі, тоді напевно булиб ми свідками численних несподіванок, з октроюванням конституції включно. Але велике питання, чи при теперішній ситуації та при теперішній діяльности соймової опозиції т. зв. лівих польських партій, це вдалось би їй зреалізувати.

Деякі політичні кола лянсують тепер думку, що одиноким виходом з витвореного важкого положення може бути тільки поворот марш. Пілсудського на становище голови Ради Міністрів, бо тільки його авторитет може ще причинитися до збереження, зглядно привернення належного авторитету урядові та необхідного довіря до його політики. Такий вихід з положення відсуває і краківський „Час".

А такий вихід — це без сумніву остання дошка ратунку для теперішнього т. зв. санаційного табору. Він найшовся в тупику, опинився в сліпій вулиці, з якої успішний і переможний вихід щонайменше дуже важкий, а при маленькій навіть тактичній похибці незвичайно небезпечний. На цю тему можнаб богато дечого писати та краще бути скупим на слова, передовсім з цензурних оглядів. Сказаного доволі, щоби собі зробити погляд на теперішнє внутрішнє положення Польщі. Очевидно, що до нього мусять заняти відповідне становище й наші політичні чинники як з уваги на те, що вже є, так і з уваги на те, що може бути.

Закордонний політичний огляд.

Берлін, 24. березня 1929.

Весняні бурі.

Не тільки в природі, але також і в політиці переживаємо оце дні перших весняних хуртовин. Вони підіймаються в кількох місцях зразу і то неначеб без взаїмного причинового звязку поміж собою. Весняні бурі?

Починаючи з Еспанії, бачимо, що там скрита затяжна революція раз-у-раз сколихує цілу тамтешню державну будівлю. Недавно ми слідили за розвитком артилерійської офіцирської революти в Сеговії. Прімо де Рівера „здушив бунт" доволі скоро. Та ледви заспокоїлась країна, коли „бунт" піднявся знова, тим разом у Мадриді, у високошкільних і студентських кругах. Та не може бути найменших сумнівів, що Рівера черговий раз вийде побідником в цьому нерівному змаганні. Це йому не першина. Одначе нам в даний момент неважно, як це Рівера зробить. Богато цікавіше є питати за причинами неспокоїв. В чому-ж річ? Названі події виявляють наглядно, що всі засоби диктатури зєдинені в руках Рівери, не є в стані загнуздати всі оті скриті покищо сили, що тут і там, щораз частіше і щораз із більшим розмахом бють об застиглу систему його диктаторських порядків. Над Піринеями стоїть атмосфера глухого, політичного неспокою, наладована всякими можливостями.

Такий самий глухий неспокій стоїть і над Югославією. Зареєструємо випадки найсвіжішої дати: уряд відмовив провідним хорватським політикам паспортів і заборонив їм всякі виїзди за границі держави. Це знова довело загребські настрої до точки кипіння. Щож це? Продовження старого сербсько-хорватського конфлікту? Аджеж диктатуру короля Олександра реклямовано з усіх сил і взагалі оправдувано тим, що вона мала бути останнім можливим засобом усунення конфлікту. Виявляється, що цей конфлікт існує помимо диктатури далі і при такій поведінці з хорватами є щораз трудніше не вірити хорватським запевненням, що королівська диктатура це зовсім не спроба безпартійного поладнання конфлікту, але один з чергових екстермінаційних сербських засобів, щоби хорватську справу „злівідувати". Ті самі познаки старої сербської нетерпимости виявляє теж гострий курс диктаторського уряду супроти словінської і німецької меншости. Недавно арештовано і відібрано спроможність прожитку провідникові німецької меншости в Югославії лікареві д-р Камільо Морокуті, цілком подібно, як це недавно зробили поляки з провідником горішньо-шлеських німців Уліцом. Зрештою, югославянська диктатура, принята з доволі великою дозою симпатії за кордоном, починає — розчаровувати.

Санація югославянських відносин. Декрети диктатури, що систематично розбивають малощо не всі форми дотеперішнього югославянського політичного життя, щораз більше починають носити на собі признаки партійности, щораз більше починає апоза особи короля-диктатора висувати голову певна, означена кліка і диктатура, що начебто була подумана всенаціонально і передовсім *вседержавно*, виявляється щораз виразніше як засіб чисто партійної боротьби.

В одному з останніх чисел „Діла" звернено увагу на тритомову документальну публікацію колишнього сербського посла в Німеччині Богічевича. В ній Богічевич виясняє богато справ щодо вибуху великої війни, додає до дискусії про вину у вибуху війни теж обєктивний сербський голос. Крім згаданих документів Богічевич опублікував в Берліні недавно цікаву брошуру під заголовком: „Mord und Justizmord". В ній він відкриває ті найглибші звязки і дійсний політичний підклад, на якому виросла нинішня югославянська диктатура. Автор приходить до висновку, що у випадку югослав. державного перевороту про спробу безпартійного полагодження конфлікту не може бути навіть мови, але що йде там тільки про зміну в тактиці цілком старого сербського утиску і гноблення, щей досі сконцентрованого в „Обрані", яка колись виросла на підложу історичної контроверси поміж Обреновичами і Карагеоргієвичами. Ця контроверса перекинулась у змінених формах на нинішні відносини і югославянська диктатура є заложена значно глибше як тільки в сербсько-хорватськім конфлікті. Цей конфлікт є тільки частиною значно ширшою внутрішньо-державного змагання, яке диктатурою ще не припинилось. Ось так у Загребі — і не тільки в ньому, але й у цілій Югославії проти диктатури зростає той сам ненависний ресентимент, що він зростав вчора сповидно проти парляментаризму. Політичне завтра Югославії темне. Над країною дрожить той сам неспокій що й над Еспанією, тут і там зявляються перші симптоми неминучої бурі.

Еспанія? — Югославія? — Чи тільки вони? Цей неспокій налягає таксамо на Німеччину. Диктатура чи парляментаризм — ось та найзагальніша формула, до якої зводиться проблематика нинішнього німецького життя. Усім, що живуть у Німеччині вже давно стало ясно, що теперішній парляментаризм не є в силі опанувати і позитивно оформити усю дійсність німецького життя. Ненависть до републиканства запускає в Німеччині щораз глибше коріння. Диктатура є вже нині в Німеччині цілком можлива. Але всім є ясно, що й німецька диктатура таксамо не буде в стані позитивно розвязати усю проблематику нім. політичного життя. Одно є також усім ясне: так далі бути не може. Алеж — як далі? Нині скрізь чути в Німеччині: парлямент винен. Але також винен спротив націоналістів, що встромлюють палки в колеса републиканського воза і тому він рушитись як слід не може. Хто винен? — Навіть згори обєктивна відповідь на це питання самовідности не змінить. Країна живе в важкій атмосфері.

Велике атмосферичне тиснення виказує і політичний барометр у Польщі. Чому? — Всі знають.

Еспанія, Югославія, Німеччина, Польща... Ще хто? У Болгарії повстала і зростає з неймовірною швидкістю фашистівська „Народня Защита"; слово диктатура вірвалось і там у дискусію. Це слово починає там втискатись у маси, починає находити відгук, бо й там усе державне життя затинається щораз частіше, бо й там той самий неспокій, що й скрізь. Диктатура також в Болгарії? Чи можлива? І взагалі, що є з тим поняттям „диктатура", що воно осаджується скрізь, в Італії, в Угорщині, фактично в Греції, в Туреччині — і в Москві? В одному місці її звалюють, в другому стараються з усіх сил її встановити і ось так проблема: диктатура чи парляментаризм — робиться щораз то більше центральною точкою европейської політичної проблематики. Щож властиво означає та диктаторська хвиля, що нині щораз вище знімається в Европі. Чим пояснити собі це явище, *якраз в Европі*, тій самій, що перейшла школу французької революції, тяжку школу національного і соціяльного визволення, що століттями виковувала в собі ідеали свободи. Виходить, що та Европа XX. століття впадає в якесь нове середновіччя, в епоху нової деспотії і монократії? Що це значить, що вкупі з диктатурою скрізь виступають глибокі політичні потрясення, і особливож, що значить, що якраз цеї весни ті потрясення набирають тут і там признак неминучої близької хуртовини?

Зенон Пеленський.

Перед виборами в Анґлії.

Хоч вибори в Анґлії мають початися допера через два з половиною місяців, то виборча боротьба там вже розпочалася. По всій країні уладжують щоденно сотні зборів, віч та банкетів, ширять сотні тисяч відозв, памфлетів та брошур, мільони примірників газет з інтервю, промовами та статтями політичних діячів. І чим ближче буде до виборів, тим цей потік друкованого паперу буде збільшуватися.

Покищо, годі передбачати, який буде вислід виборів. Становище ще зовсім невияснене. Ще ніхто не знає, яку штуку може викрутити перед виборами та чи інша партія. Історія з „листом Зіновєва", яка позбавила Робітничу Партію пятидесяти мандатів, може повторитися. Тимчасом і

Робітнича Партія і ліберали стараються здобути собі симпатії загалу виборців, обіцяючи подбати про розвязання проблеми безробіття. Та той факт, що за цю проблему вхопилися обидві ворогуючі партії, робить його мало придатним, як боєве гасло передвиборчої боротьби. Обидві партії взаімно критикують себе і виборці переконуються, що на ділі жадна партія не має практичного розвязання цеї справи.

Одначе на загал в Англії відчувається велике незадоволення консервативним урядом Болдвіна. Консерватисти чотири з половиною року були при владі. Вони перевели закон про пенсії вдовам та старим, жінок зрівняли в політичних правах з мужчинами, курс англійської валюти остався сталим. Та загальне становище остало далі тяжке. Податки не зменшаються, торговля не поліпшується, дорожнеча не зменшується, безробіття зростає. Широкі круги виборців, які не належать до жадних партій, розчарувалися в консерватистах, і хоч вони не мають особливих симпатій до Робітничої Партії, одначе не виключене, що вона може знову здобути перемогу. Натомісць шанси лібералів і Льойд Джорджа по давньому невеликі. Одначе до виборів ще далеко, і ніхто не може сказати, в якій політичній обстанові вони будуть відбуватися. А від цього богато залежить.

Цеппелін.

Подорож ново-збудованого „Ґрафа Цеппеліна" над Середземним морем.

Новозбудований повітряний корабель „Ґраф Цеппелін" розпочав у ночі з понеділка на вівторок свою подорож. Корабель виїхав з Фрідріхсгафену в напрямі до Базеля, а у вівторок вранці перелетів Марсилію. На кораблі між пасажирами їде між іншим — як це ми вже писали — президент німецького парляменту Лебе, деякі посли й посолки, представники ріжних міністерств і дочка ґрафа Цеппеліна. Д-р Екенер, капітан корабля заявив представникам преси, що він має зробити подорож, не спиняючися, на 8.000 кільометрів, хоч корабель міг би летіти далеко довше. Корабель має 11.000 кільоґр. мішанини бензолю з бензиною та 22.000 кубічних метрів порушуючого ґазу. Цей ґаз є зовсім новим винаходом, а його особливість полягає в тому, що він важить майже так само, як звичайне повітря і тому його вужиття мало впливає на вагу корабля. Корабель наповнений 90.000 кубічних метрів водня. Загальна вага машинерії загалом і пасажирів виносить 45.000 кільоґрамів.

Присилайте негайно коляду та списки громад і гуртків, що колядували на „Рідну Школу", щоби втягнути їх у загальний список повітів і громад, який ладить до друку Головна Управа „Рідної Школи" у Львові, Ринок ч. 10.

„Наближування".

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 22. березня 1929.

I.

В швайцарській гірській стациї Давос зорганізовано 3-тижневі курси, на яких видатні професори французькі й німецькі викладають, що вважають відповідним про методи і висновки своїх дослідів. За три тижні, річ ясна, багато виложити ні вивчитися не можна, і не своєю науковою вартістю ці курси цікаві. Цікаві вони тим, що французький уряд вислав туди кілька десятків французьких студентів і студенток, за стипендіями очевидно — „задля французько-німецького наближення". Німецький уряд певне те саме зробив з німецькими студентами, і таким чином у верховинному Давосі „наближаються" оце між собою молоді німецькі й французькі інтеліґенти.

Це зрештою не перша, за останні часи, спроба французько-німецького замирення. Зусиль у цій ділянці вже було чимало. Слід поспитатися який наслідок дали ці зусилля.

II.

Можна би відповісти, що вже багато й того, що взагалі їх робили і роблять. Так само зрештою можна би сказати, що воно сумно, що аж треба було до них силкуватися. На всякий випадок це замирення не наспіває само з себе, швидко й гладко. Хоча в Женеві п. Бріян і солодку пісню співав про взаїмну симпатію між колишніми противниками і навіть про зединені держави Европи, то таки цієї симпатії французів до німців небагато тут помічаєте. Спогади війни і — це ще більше — воєнних руїн занадто ще живі на французькому боці, щоб могла закільчити тут така симпатія, яка часто зароджувалася після війн і поєдинків, що присилували були противників взаїмно себе цінити і шанувати. А з німецького боку? Замало знаємо післявоєнну Німеччину, а все таки мабуть не помиляємося, коли думаємо, що версальський „диктат" з усіми приниженнями й жертвами, з окупаціями, контрибуціями, коридорами, то-що, ще не вспів запаститися в забуття німецького народу. Тай: чи взагалі він може там призабутися, перед ревізією?

Ставите таке питання, то — значить — і відповідь маєте готову і самозрозумілу. Неначеб хто нас питався, чи ми вже забули, чи забуваємо або чи колинебудь зможемо або схочемо забути напр. те амбасадорське „рішення", якому 15. цього місяця припали ще одні, сумні роковини...

III.

А наближення економічне? Сказати, що політичного значіння воно не має ніякого, булаб очевидно неправда. Але рівно, або ще більше, неправда, що економічне наближення, навіть співробітництво, оконечно рішає про політику взагалі, міждержавну політику зосібна. Економічних взаємин не хибувало і не хибує між народами. Та вони більше спорів і війн наплодили ніж полагодили або перепинили. Перед 1914 р було зорганізоване тісне співробітництво між німецьким вугіллям і французькою рудою. Зайво й пригадувати, що війни воно не припинило. А Льойд Джордж теж грубо помилявся, коли в 1910-их роках ось як означував меркантильний інтернаціоналізм:

„Ми продаємо німцям товару за міліон фунтів штерлінгів. Чого вони видавалиб нам війну? Ми купуємо в них товару за міліони. Чомуб нам їх убивати?"

Пять років пізніше той самий Льойд Джордж уже не говорив про німців інакше, як про гунів, а про цісаря Вільгельма наче про нового Аттилю, якого неминуче, мовляв, треба повісити на Льондонській Вежі.

IV.

Трохи інший характер зусиль духового зближення. Невже можуть вони вдатися на замовлення? Оборот і виміна ідей у високій мірі самочинні, іноді просто непоборимі. Франкфуртський мир і анексія Альзасії не перешкодили ні моді на Шопенгавера, ні захопленні Ніцшим у Франції. Більше цього! Один з найвидатніших французьких ґенералів на німецькому фронті і один з найзавзятіших визнавців розбору Німеччини й розбиття німецької єдности, пок. Манжен так захоплювався Ваґнером, що висловив бажання, щоби на його похороні грали марш Зіґфріда.

Чого вам ще більше треба?

В Давосі кількадесять, чи кількасот, молодих французів і німців, може навіть у найліпшій вірі, „наближаються" взаїмно, а в той-же час у Парижі, в новому готелі Юрія V-го французькі „знавці" силкуються витиснути найбільшу скількість соток міліонів золотих марок з Німеччини.

Чи треба вам ще чогось більше?

В. П.

ВОЛОДИМИР БІРЧАК.

БЕЗЖУРНІ ДНІ.

18)

Оповідання.

(Продовження.)

Отже зарризикували і сіли грати. І диво: їм сприяло щастя! Засади гри вони скоро пізнали і стали бити й бити молодого пан-отця. Найважнішою причиною, чому вони його били, було те, що вони не мали грошей і не вміли добре грати, тому грали дуже обережно, боячися, щоби не програти всього свого закладного капіталу. А молоденький пан-отець був свого певний, не рахувався з нічим, грав дуже відважно і — програвав. Це його денервувало, він грав ще відважніше і — знов програвав. Їх закладний капітал небавком подвоївся, потроївся і почетверився...

— Неуки мають усе в картах щастя! Агій на вас, агій! — договорював усе пан-отець та витягав щораз свіжі корони.

— Агій! І знов програв я десять корон! Неуки мають щастя!

Програвав і Роман. Правда, звичайно він грав дуже добре, бо й мав досить часу на селі навчитися, грав узагалі з любовю, навіть з пристрастю. І нині він запалювався, але серед найбільшого напруження йому приходило на думку: а що далі? Я привіз їх, але як я їх тут залишу?!... Тут і нема місця, деб вони могли спати... І як тепер вийти з того?! — і знову програвав.

XV.

Вже було пізно ввечір, як у кімнату увійшла пані-матка. Висока, струнка, маломовна. „Ходяча меланхолія" — подумав Грицько, а Стецько пригадав собі вірш з поезій Грицька: „Ти, високий мій ідеале..."

Звиталася з гістьми і стояла мовчки. Муж, занятий грою, не звертав на неї уваги. Вона стояла і стояла. По добрих пятьох хвилинах промовила нарешті поволі, поважно, цідячи через повільні зуби пісні-слова:

— Прошу — панів — до — підвечірка, бо — він — уже вистиг.

Стояла проти Стецька. Бачучи її повільність, подумав він собі: підвечірок дає вона нам у часі вечері, вечеру дасть нам рано, а снідання на обід... (Оця думка ще й тому прийшла йому до голови, бо був дуже голодний, переїхавши пару годин, а тепер уже чи не третю годину граючи.)

Пан-отець роздавав наново карти й не звертав на неї уваги. Вона стояла далі мовчки. Коли карти обійшли довкруги стола, вона повторила:

— Прошу — панів — до — підвечірка, він — давно — вже вистиг...

— Ет, усе приходиш не в пору! — відповів живо муж. — Бачиш, граємо!

— Панове — їхали — з — далека, панове — може — голодні... Зрештою — і по каві — можна — буде — знов — грати — відповіла, а при тому стояла неподвижна, як статуя, викована з каменя. Хоч ні! І статуя, викована з каменя, не моглаб повільніше говорити!

— Прошу — до — підвечірка. Він — уже — давно — вистиг. І по каві — можна — буде — грати — повторила ще раз.

— Отже скоро! Скоро! — горячився пан-отець. — Моя жінка не має нервів і не вступиться нам, поки не випємо нещасної кави.

Засіли до стола. Пан-отець випив одним душком каву, закусив кусником хліба і наглив:

— Скорше, скорше, шкода часу! Це вже девята година, я мушу ще відбитися! Бож це для мене ганьба, щоб неуки, цивілі, що навіть не мають поняття про карти, мене, ще так недавно найліпшого грача на всю семинарію — набили! Скорше!

— Алеж, Михасю! — зітхнула молода попадя, що ще й не була замішала кави, коли вони вже випили. — Алеж, Михасю! Дай панам посидіти, поговорити! І ти сидів би, поговорив, розвідався, де і що чувати в світі, між людьми, чогож так спішитися? І так граєш цілими днями з учителем. Я не розумію, яка це приємність...

— І вже не зрозумієш!

— Алеж, Михасю!

— Алеж, Олюсю! — передражнював пан-отець її голос повільно, розтяжно, на її лад.

— Алеж, Михасю!

— Алеж, Олюсю!... Панове, прошу! А ти, Олюсю, хочеш з панами говорити, сідай коло нас і мовчи, а ми будемо грати.

— Яка твоя льоґіка, Михасю?! — питала повільно пані-матка: хочеш говорити, то сідай і мовчи. Якжеж це розуміти?

— Панове, граємо!

І вони грали знов.

— Мушу відбитися! — почав наш господар. Але він уже не відбився і по підвечірку програвав далі. І так минали години за годинами. Коли вкінці пан-отець глянув на годинник, скочив як опарений.

— Друга по півночі! Конець! В шестій рано утреня! Проповідь! Конець!

А потім він встав, кинув картами до стола і з гнівом крикнув:

— Обманці! Причаїлися! З такими грав я раз у залізниці, оббили до білої нитки! Панове, це нечесно!

— Їй Богу, ми не вміли грати, це ви навчилили нас.

— Слово чесного чоловіка?

Дали слово.

(Продовження буде.)

На парляментарній арені.

Справа зльокавтованих службовиків. Промова посла Целевича на пленумі сойму 20. ц. м.

Польські законодатні тіла ухвалили ратифікацію віденського і римського договору. Здавалось, що в слід за тим буде скоро змінений польський емеритальний закон і більшість українських зльокавтованих службовиків одержить вкінці емеритальне забезпечення. Пос. Геллер вніс у порозумінні з українськими послами законопроект про зміну емеритального закону відповідно до постанов віденського договору. На комісії представник уряду заповів, що уряд приготовляє обширну новелю до емеритального закону і тому недоцільним внесення пос. Геллера. Більшість комісії ухвалила візвати уряд до предложення законопроєкту. У звязку з тим виголосив пос. Целевич на пленумі сойму таку промову:

По упадку австр.-угор. монархії поділено її територію між сукцесійні держави. М. і. остала неполагодженою справа службовиків б. австрійської монархії. В імя гуманности і соціяльної справедливости треба було заопікуватися їх долею. Отже цю справу полагоджують сукцесійні держави окремими конвенціями, а саме римською і віденською. Ті конвенції підписала і польська держава. Але дивна річ. Не оглядаючися на те, що віденську конвенцію заключено дня 30. листопада 1923 р., польський емеритальний закон з 11-го грудня тогож самого року містить постанови зовсім суперечні з конвенцією. Віденська конвенція постановляла виразно, що кожний службовик б. австрійської монархії має одержати або службу, або емеритуру. Тимчасом арт. 28. і 95. емеритального закону містять в собі інші умови, від якими службовики б. австрійської монархії одержують емеритуру а саме: 1) коли службовик стане постійно нездібним до служби; 2) коли покінчив 60 рік життя або 3) коли набув право повних службових поборів. На основі тих постанов закону не принято до служби і не виплачено емеритури около 5.000 службовиків б. австрійської монархії української національности. Найбільше є між ними залізничників, офіцирів і заводових підстаршин, вязничої служби, скарбової сторожі і т. п. Не принято їх до служби буцімто тому, що вони в часі польсько-української війни відмовилися від зложення службового приречення. Це не може бути ніякою законною причиною і це стоїть у суперечности з постановами віденської конвенції, тому, що тоді підчас війни аж до березня 1923 р. правно-державна приналежність Східньої Галичини не була ще вирішена. Для того службовики, що відмовилися в тому часі зложити приречення, не можуть бути покарані відібранням емеритального забезпечення. Належить направити кривду заподіяну їм, належить узгіднити постанову емеритального закону з постановами віденської і римської конвенції.

Дивне диво. Конвенції в справі австрійських службовиків заключено в 1922 і 1923 р., а проте уряд зволікав з їх ратифікацією. Зволікано, мабуть тому, щоби це вийшло на шкоду зльокавтованих службовиків української національности. Тепер ми думали, що коли сойм ратифікував віденську і римську умову, справа буде кінець-кінців полагоджена і службовики австрійської монархії, згідно з постановами згаданих умов, таки одержать емеритуру. Тимчасом з великим здивуванням слухали ми заяви підсекретаря стану в міністерстві скарбу п. Гродинського, — нині керманича міністра скарбу, — зложеної в соймі на засіданні з дня 15. січня п. р. Він заявив: „Тепер іде ратифікація віденської конвенції, причім ратифікаційні грамоти перешлеться австрійському правительству, а умова увійде в життя згідно з арт. 22. конвенції щойно після довершення ратифікації всіми державами, що заключили умову, і то в дні зложення австрійському правительству останньої ратифікації, а то тому, щоби запевнити собі взаїмність при виконанні умови".

Зазначую з притиском, що всі сукцесійні держави, не глядючи на те, що тільки польська держава не ратифікувала конвенцій, вже ввели в життя постанови віденської і римської конвенції, а саме Австрія, Румунія, Чехословаччина, Італія та Югославія. Їм і на думку не прийшло приноровлювати засаду взаїмности до власних громадян! Ті наші зльокавтовані, що стараються, щоби до них приноровлено постанови віденської конвенції, є громадянами польської держави і до них приноровлює польське правительство засаду взаїмности! Така інтерпретація принципу взаїмности є унікатом у міжнародніх відносинах! Зазначую далі, що положення зльокавтованих службовиків б. австрійської монархії української національности є розпучливе. Між ними є випадки самогубств, умових недуг і голодової смерти. Прошу панів взяти під увагу, що та людина, яка довший час робить службу в бюрі, часто-густо поза тією службою не годиться до ніякої іншої служби чи праці та позбавлена джерела зарібку — вона поволі нидіє, примираючи з голоду.

Тому то ставлю резолюцію в тому напрямку, щоби уряд не проволікав справи, щоби вкінці наступило узгіднення поміж конвенцією віденською й емеритальним законом, щоби вкінці урядові дати речинець, до якого це узгіднення має наступити. З уваги на те моя поправлена друга резолюція звучатиме:

„Сойм взиває правительство, щоби воно в речинці 3-ох місяців предложило законопроект у справі емеритального забезпечення державних службовиків і професійних військових б. австрійсько-угорської монархії, польських громадян, в ціли узгіднення постанов емеритального закона з дн. 11. грудня 1923 р. з віденською конвенцією з дня 30. листопада 1923 р., ратифіковану соймом Річипосполитої".

Щодо емеритур службовиків австрійської монархії слід також ствердити, що вимір 75 проц. емеритури є суперечний з віденською конвенцією. Такий вимір є суперечний з вимогами слушности. Пекучою справою є зрівнання висоти емеритального забезпечення австрійських і польських емеритів. Австрійські емерити мають завелике забезпечення, щоби вмерти з голоду, замале щоби жити людським життям, щоби заспокоювати навіть примітивні потреби. Думаю, що і ту справу належить поладнати в приспішеному порядку. Прошу приняти мою резолюцію з речинцем 3-х місяців, бо така резолюція відповідає вимогам слушности, щоби вже раз одержали емеритуру ті, що від 1918 р. остають без емеритури, щоби вони не потребували дальше вичікувати її в голоді і холоді".

З Міської Ради у Львові.

Промова члена Ради о. Дамяна Лопатинського про потреби українського населення м. Львова.

В понеділок 25. ц. м. у бюджетовій дебаті на пленумі Міської Ради Львова виголосив довшу промову представник Українського Клюбу о. Дамян Лопатинський. Наводимо з тої промови найважніші місця.

Бюджетовий прелімінар на рік 1929-30 — казав промовець — виказує в порівнянні з бюджетом минулого року значну підвишку. Ця підвишка виносить майже 5 міліонів зол. Ґенеральний референт бюджету немов на оправдання цеї підвишки підносить у свому рефераті, що міська господарка є ощадна й осторожна. І справді хоча Прибічна Рада в приспішеному темпі переводила й переводить богато робіт та інвестицій, одначе всеж таки була і є ощадна й обережна. Тож коли й підношено з деяких сторін сумніви щодо самого темпа, то не роблено нізвідкі закиду, немов би Рада робила ці видатки з легким серцем. Одначе потреби міста ростуть, а з тим росте й обовязок управи міста відповісти цим потребам. Крім того на місто наложено ріжні нові тягарі без відповідного нового покриття, а це все разом причиняється до зросту цьогорічного бюджету. Але про ощадну й осторожну міську господарку не говорять так цифри загальних бюджетових видатків, як більше цифри видатків у поодиноких розділах бюджету, а ще більше їх доцільність. Беручи під увагу процентове зіставлення видатків бюджету на рік 1929-30 і видатків з минулого року, мушу ствердити, що в порівнянні з бюджетом попереднього року видатки зменшилися в розділі VI. на 0.5 проц. в VII. на 0.8 проц., в VIII. на 2.45 проц., все те в розділах освіти, культури й мистецтва і публичного здоровля. Правда, зменшення видатків у цих розділах є незначне, одначе думаю, що саме в цих розділах, при загальному зрості бюджету, не повинно мати місця й найдрібніше поменшення видатків. У розділі IX. (суспільна опіка) видатки зросли на 0.19 проц. Є це зріст такий дрібний, що, зваживши це широке поле, яке суспільна опіка повинна обіймати своєю діяльністю, вказує він, що й цей розділ бюджету не був трактований так, як на це заслугує. Коли отже візьмемо під увагу ці чотири розділи бюджету на рік 1929-30, то мусимо ствердити, що ощадність у видатках, які обіймають саме ці розділи, не є на місці і не є доцільною. Найбільше пекучі потреби мешканців міста, бо потреби освіти, культури, публичного здоровля й суспільної опіки, які управа міста повинна якнайстаранніше заспокоювати, не найшли в цім бюджеті заспокоєння в такій мірі, в якій повинні були найти.

А тимпаче не найшли в ньому заспокоєння потреби мешканців українців. На українські цілі находимо в цьогорічному бюджеті всього дві позиції, а це в розділі суспільної опіки 5.000 зол. на Українську Захоронку і в розділі публичного здоровля 5.000 зол. на Народню Лічницю. Колиб хтось посторонній, що не знає чисельних відносин мешканців нашого міста, взяв до рук прелімінар бюджету Львова на р. 1929-30 і побачив у ньому лише дві позиції, що відносяться до потреб українського населення, то прийшов би до висновку, що або число українського населення в цьому місті є таке мале й незначне, що заспокоювати потреби його на полі освіти, культури, суспільної опіки й публичного здоровля вищими бюджетовими цифрами й численнішими позиціями не слід, або що це населення, хоч і становить якусь поважнішу частину мешканців міста, не має майже ніяких установ та інституцій, які працювалиб на цих ділянках та заслугували на поміч у своїй праці з громадських фондів. Що так воно не є, не потребую про це нікого переконувати. І число українського населення у Львові і численні українські установи й інституції на полі освіти, культури, суспільної опіки і публичного здоровля, що розвивають дуже благородну й корисну діяльність як серед українського населення, так і серед загалу мешканців міста Львова, ясно і виразно говорять, що потреби українського населення м. Львова не найшли в цьогорічному бюджеті такого узглядження, на яке заслугують, навіть коли мати на оці ощадність та обережність управи в видатках.

Для ствердження цього факту позволю собі навести кілька дат. І так: для Української Захоронки вставлено в бюджеті 5.000 зол. Це товариство удержує в місті і на передмістях десять захоронок. В минулому році мало в цих захоронках під проводом фахових учительок 405 дітей опіку і дворазовий харч що-дня. А що діти в цих захоронках — це діти найбіднішого населення, то ввесь тягар удержання їх паде на це товариство. При тих коштах, яких треба на удержання й ведення десятьох захоронок, субвенція в сумі 5.000 зол. не стоїть у ніякому відношенні до них.

Другою українською інституцією, що найшлася в цьогорічному бюджеті, є Народня Лічниця. Їй також призначено 5.000 зол. субвенції. Це є інституція, основана українським громадянством і вдержувана його жертвами. Є вона характеру більше загального. В минулому році уділено хорим 20.435 лікарських порад, переведено 385 операцій, закуплено кремінну лямпу й замовлено апарт Рентґена. Між хорими, що шукали помочі у своїх недугах в Н. Л., було 61 проц. українців, 28 проц. поляків, 9 і пів проц. жидів і 1 і пів інших народностей. Досі Н. Л. вела амбуляторійне лічення, одначе має намір поширити свою діяльність і розпочати будову шпиталю. Пляни шпиталю на поміщення 50 хорих внесено вже до міського будівельного уряду до затвердження. Числа й факти про діяльність Н. Л. не кажуть самі собою, що ця субвенція, яку поставлено в бюджеті, є рішуче за низька.

Українське населення, що своєю жертвенністю удержує, крім цих двох узглядненних у бюджеті установ, ще богато інших товариств та інституцій, що на терені міста й серед його мешканців розвивають живу й корисну діяльність, має право домагатися, аби потреби бодай цих двох установ були узглядненні у вищій мірі.

(Докінчення буде.)

У справі музейних збірок Ставропігії і Народнього Дому.

(Докінчення.)

Про цей стан річи знав докладно п. сеніор Ставропігії Н. Третяк, бо був членом Р. Н. Совіта до хвилі подання ним своєї заяви про вихід із совіту 16. січня 1917. р. Знав він також про рішення Р. Н. Совіту 31. жовтня 1916 р. в справі доконечної потреби обовязкової контролі протягом найближчих двох тижнів з рамени Р. Н. Совіту між іншими і всего вивезеного Музейного добра Народнього Дому і Ставропігійського Інститута: „Р. Н. Совет обращается к о. М. Заяцу с предложеніем, чтоб он оселомившись у лица, указавшаго ему на слухи, распространяемые галичанами о затратах Галицко-Русских Обществ, назвал фамилии тоже галичан".

Знав п. Третяк також про діймаючо болюче питання для всіх членів Р. Н. С., що — від першого дня появи російських військ у Львові аж до останнього дня побуту цих членів русько-народньої організації у Росії — до них ставилися навіть офіціяльні круги через свої офіціяльні видання нпр. „Львовское Военное Слово" як до „дезертиров своей народности", як до „русинов" або „галичан", але не як до „русских". Нетільки знав, але сам ділом признався в часі найтяжчого переслідування в Австрії на всіх т. з. „русских" у приналежности до конституційно в Австрії при-

званої народности сьогодні так ненависних йому „руснаков“ чи там „галичан“ (Рутене, Украінер, а не Руссе), коли вважав своїм законним правом побирати від консуля невтральної держави заче ти на свою законно йому, австрійському урядни кови належну платню. Свідоцтвом своїм і чужих людей обороняли свою приналежність до русинів і інші члени Р. Н. С....

Також знав він і знає певно, що збіркам музейним не грозила ніяка небезпека від „культурных германскихъ варваровъ“, як союзників його австрійського уряду, що найкраще було засвідчено цілістю дорогоцінної так виразно „русскої“ (русіш) щодо свого складу книгозбірні Народнього Дому і дійсно величавої збірки монет сьогож товариства, що перетрівала окупацію російську, страшну нагінку на русофілів з боку Австрії і час короткої української влади у Львові. Вінже був свідком, що самі справжні „сепаратистичес-кие и мазепинские собранія“ музею і книгозбірні Наукового Товариства ім. Шевченка і Наукової Фундації увязненого „злейшаго врага Россіи уніатского Митрополита“ Національного Музею зовсім не потерпіли від по[...]х військ царя Миколи, уряд якого так п[...] нищив усе українське у Галичині. — Але навпаки Український Національний Музей у Львові побідив побідників своїм невиданим і незнаним для пришельців змістом з давен особлившої культури української національної території Галицької Землі. Мало того в Національний Музей явилася на початку травня 1915 р. комісія в особах князя Петра Долгорукова, художника Миллiоті, відомого знавця мистецтва С. Крачковського і пяти специялістів по евакуації з предложениям від імени ґенерал губернатора евакувати музей. Одначе на заяву підписаного, що се непотрібне — „бож приходить своя первісна влада“ і „що се булоб могилою зібраних памяток“, вони орекли перед своїм начальством про зайвість евакуації!! Так, бо Національний Музей за час окупації удержувався виключно зі вступів по 30 копійок від особи, а не на „пособія“ А були вони Нац. Музеєви предложені навіть з титулом „Императорського“...

Памятки культури, та дійсно культурна праця народів і їх культурних робітників обороняються скрізь і все — не писаними законами, не параґрафами — лише загально людським почуттям пошани і розумінням ціни свідків давньої давнини і праці творців нових шляхів життя.

Тому то підписаний від першої хвилі свого знакомства з музеєм Ставропіґії ще юнаком у 1889 р. полюбив отсю старину і по сьогодні не тільки любить її, але навіть дечим успів причинитися для зрозуміння її широкими колами громадянства і представниками міжнародньої науки. Тимто він уважав за свій обовязок слідкувати за долею сих збірок навіть на чужині, та тепер певнинними заходами від жовтня 1926 р. остаточно видіставати їх назад на умовах можливо найлекших для тих власників, що не вміли цего дорогоцінного добра пошанувати і в цілости зберегти для світа. І тимто підписаний мусить настоювати на окончному виконанні умови запорученої йому грамотою повновласти обох інститутів з 24. серпня 1926. р.

Не може бути в будучині ніяких сумнівів у тому, — що було добуте підписаним, а що було вивезене із Львова. Тимто усе музейне добро, як дорогоцінні памятки національної культури української вітки галицької землі мусить бути докладно списане, щодо стану описане і у відповідній частині виставлене, та за відповідними публичними актами віддане правним власникам. Діти яних певно з почуттям сорому будуть згадувати недостойне поведення своїх батьків супроти того, кому належалася за виконане діло повороту сих збірок на рідну землю хочби крихітка подяки, коли вже не признання. А покищо п. сеніор Ставропіґії Н. Третяк у величезній частині своєї статті намагається доказати інтриґанство, хитрощі, користолюбя, неправдомовність і підозріле з державного становища поведення підписаного.

Про сі наклепи, що вийшли зо свідомого перекручення і тенденційного освітлення актів і фактів, буде сказано осібно згодом.

Львів, дня 21. марта 1929.

І. Свєнціцкий.

По широкому світі.

У південних стейтах Спол. Держав почались великі повені.

Вже нині відомий остаточний вислідок виборів в Італії; завдяки урядовій їх орґанізації 89 прц. відданих голосів пішло на фашистів.

У Данціґу урядувало від довшого часу бюро, що влекшувало виїзд до Америки при помочі фальшивих пашпортів усім, що втікали від військової служби в Польщі.

Справа самоврядування.

ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО ПОВІТОВУ РЕПРЕЗЕНТАЦІЮ І ПОВІТОВУ ВИБОРЧУ ОРДИНАЦІЮ В КРАКІВСЬКОМУ, ЛЬВІВСЬКОМУ, СТАНИСЛАВІВСЬКОМУ І ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ВОЄВІДСТВАХ.

IV. Законопроєкт про повітову виборчу ординацію.

5) *Як переводиться вибори у виборчих округах?* В громаді, яка становить самостійну виборчу округу доконує вибору членів повітової ради міська рада на скликанім для цеї цілі засіданні в приняві щонайменше половини загальної скількости міських радних.

Якщо в тій громаді розвязано міську раду в речинці щонайменше дволітнім перед розписанням виборів до повітової ради і якщо нова міська рада була ще неуконституована, тоді члени розвязаної міської ради одержують силою цего закону право перевести вибір членів повітової ради. Вибір переводиться на засіданні, яке скликує повітовий староста, без огляду на скількість присутних виборців під проводом найстаршого віком члена міської ради. Коли не мають місця наведені умовини, доповняючий вибір членів повітової ради слідує на першому засіданні нововибраної міської ради.

У збірних виборчих округах доконують виборів радні з поодиноких громад, що входять до виборчого округа, на спільному засіданні, яке відбувається в місті, визначенім старостою. Тим місцем має бути громада, яка має найбільше мешканців, або є найкраще положена під оглядом комунікації.

Розвязання громадської ради одної або більше громад, що входять до збірного виборчого округа не перешкаджає радним з інших громад перевести вибір членів повітової ради. Однак тоді, коли розвязання громадської ради наступило у щонайменше дволітнім речинці перед розписанням виборів до повітової ради і колиб нова громадська рада не була ще уконституована, тоді члени розвязаної громадської ради одержують силою цего закону право вибрати членів повітової ради.

В первісному законопроєкті посла Путка не було постанов про те, що діється в тому випадку, коли розвязано міську чи сільську громадську раду. Політична влада мала тоді змогу впливати на склад повітових рад, виключаючи через розвязання громадських рад немилі собі громадські ради від вибору членів повітової ради. Зусиллю послів з лівиці і моєму вдалося ввести до законопроєкту постанови, що забезпечуть частинно перед впливом влади на склад повітових рад.

6) *Хто розписує вибори до повітових рад?* Воєвода розписує вибори до повітових рад. Староста повідомляє через начальників громад (посадників) громадські ради про розписання виборів щонайменше 4 тижні перед днем виборів, визначуючи день і місце виборів, годину голосування та скількість членів повітової ради, що припадає на даний виборчий округ, а рівночасно пересилає голові виборчої комісії номінаційну грамоту.

В усіх виборчих округах даного повіту відбуваються вибори одного і того самого дня. Днем тим має бути неділя.

7) *Виборчі комісії.* Вибори переводить виборча комісія. В міських громадах, що становлять самостійні виборчі округи, виборча комісія складається з посадника міста як голови та двох членів, вибраних міською радою зпоміж радних звичайною більшістю голосів. У збірних виборчих округах виборча комісія складається з начальника тієї громади, де є місце виборів, як голови та з чотирьох членів. Чотирьох членів виборчої комісії вибирають радні даного виборчого округа зпоміж радних чотирьох громад, що мають найбільшу скількість мешканців в цей спосіб, щоби по можности кожний член виборчої комісії походив з іншої громади.

Згідно з первісним законопроєктом посла Путка голову іменував староста по своїй волі зпоміж радних даної виборчої округи, а інших членів комісії начальники громад, що входять до округи. Як видно зі сказаного, то вдалося проти волі уряду і послів з одиноки поправити вкорисному для нас напрямку первісний законопроєкт.

8) *Початок виборів.* Голова отвирає в означеному дні, місці та годині виборче засідання, стверджує скількість присутних радних, управнених до голосування, а опісля переводить вибір виборчої комісії. Постанови відносно стола, урни та виборчих коперт є майже ті самі що при соймових виборах.

Опісля на візвання голови виборчої комісії зголошується листи кандидатів. Кожний управнений до голосування має право зголосити одну листу кандидатів. Листи кандидатів розглядає виборча комісія і означує їх порядковими числами. Голова оголошує радним виборчі листи і їх порядкові числа, а по півгодинній перерві заряджує голосування.

Півгодинну перерву встановлено на моє домагання, щоби виборці мали час на картках до голосування виписати число тої листи, на яку голосують.

Пос. Волод. Целевич.

Перед реконструкцією кабінету.

„Пшеґльонд Вечорни“, орґан зближений до уряду подає такі інформації на тему змін в уряді: Вже від довшого часу кружляють у політичних колах та в пресі, поголоски про зміни в уряді. В урядових кругах обговорювано можливість змін в кабінеті, а навіть реконструкцію цілого кабінету, зараз по димісії мін. скарбу Чеховича. На це вказує також іменування Ґродинського заступником мін. скарбу. В господарських кругах говориться голосно про димісію мін. торг. і пром. Квятковського нібито з особистих причин. Але перед святами годі сподіватися засадничих змін, хочби з приводу недиспозиції прем. Бартеля. В політичних кругах сподіються взагалі змін щойно по святах. Можливо, що реконструкція матиме глибший і засадничий характер. Цей новий кабінет мав би бути більше склонний до співпраці з парляментом і приступив би до розвязання замотаного проблєму національних меншин. Тому то оповідають про креовання при міністерстві внутрішніх справ нового реферату для справ національних меншин.

Анґлійсько-американський конфлікт.

Американські кораблі, що борються з пачкуванням алькоголю до Америки, затопили анґлійський корабель „Імальоне“, що займався пачкарством. Проти того запротестував анґлійський уряд. У відповідь на те американський секретар скарбу Меллон опублікував меморандум, в якім стверджує, що згаданий анґлійський корабель здавна займався пачкарством і опричинив богато клопоту не тільки Зединеним Державм, але й Анґлії. Корабель візвали американські прибережні охоронні кораблі до здачі, колиж він не здавався, його затопили. Все сталося згідно з приписами міжнародн. права. В льондонських дипльоматичних кругах — як повідомляють — затоплення „Імальоне“ викликало дуже прикре враження. Уряд покищо зберігає становище резерви і жде на вислід доходжень. Загально панує погляд, що справа найде свій епільоґ перед розємчим трибуналом.

Сталін занедужав.

З Москви наспіли вісти, що теперішний фактичний диктатор СРСР Сталін поважно занедужав на нервовий розстрій і на серце. Тепер має він перебувати в тій самій санаторії, де свого часу лікувався Ленін. Лікарі радять йому поїздку на Кавказ для лікування. Одначе Сталін не хоче туди їхати тому, щоби не тратити контакту і впливу на хід політичних подій у Москві.

Цеппелін над Палестиною.

Вчора пополудні перелетів німецький бальон гр. Цеппелін понад Палестину. Довший час кружляв понад жидівським містом Тел-Аві. Зібрана публика витала бальон окликами. Після того бальон полетів у дальшу дорогу.

Арештування справників нападу на почтовий амбулянс.

Преса повідомляє, що познанська поліція арештувала справників нападу на почтовий амбулянс між Розваловом і Дембіцою в дні 16 ц. м., а то Едварда Беделека, 26 літ і Чеслава Старосольського, 24 літ. Бандити по зрабованні 100.000 зол. виїхали до Познання і тут під прибраними прізвищами гр. Юрія Потоцького і Збіслава Сташевського замешкали в першорядному готелі, почали виставно жити, купили собі два самоходи і взагалі заходили до першорядних розривкових льокалів.

Такий спосіб їх життя звернув на них увагу поліції, яка обох арештувала, а вони признали ся до нападу.

З життя наших установ.

Загальні Збори Філії Т-ва Охорони Воєнних Могил у Львові.

В неділю 24. ц. м. відбулися в салі „Української Бесіди" Загальні Збори Філії Т-ва Охорони Воєнних Могил у Львові. На жаль, збори були дуже нечисленні, бо явилося на них ледви коло 20 осіб, хоч про них повідомлено заздалегідь львівських членів почтою і шляхом преси. Видно, що у нас все ще не доцінюють ваги цього Т-ва, спеціяльно-ж у Львові.

Збори отворив голова Філії о. Каштанюк, після чого секретар п. Скрентович зложив короткий звіт з діяльности Філії і звіт секретарський. По вислуханню звіту касієра п. Гладія контрольна комісія устами п. Сербина поставила внесення уділити виділові абсолюторію.

Після оживленої дискусії про причини надто слабкої діяльности Філії, в якій забирали голос м. ін. п-і Малицька, голова ТОВМ дир. Янів, п. Микитович, п. Сербин і представники виділу Філії, уділено виділові абсолюторію і приступлено до вибору нового виділу, якого склад тепер такий: о. Антін Каштанюк — голова, Любомир Сабойка — заст. голови, Михайлина Воробцева, Неонілія Балицька, Петро Гладій і Богдан Скрентович — члени; Осип Микитович та Іван Сидорів — заступники. Контрольна комісія: Березовський Амброзій, Тисовичева Софія і Сербин Андрій.

З черги вибрано 3 делегатів Філії на Загальні Збори Матірнього Товариства (Львівська Філія має всього 86 членів!) і порушено кілька інших справ, м. ін. потребу постійного урядовця при філії і централі. Треба висказати бажання, щоб Філія в цьому році забралася енерґічніше до праці і виконувала справніше свої завдання. А тих завдань дуже богато!

Загальні Збори Т-ва „Зоря" у Львові.

В неділю 24. березня ц. р. відбулися Загальні Збори Т-ва „Зоря", які відкрив голова п. Степан Гевак. Протокол з попередніх Загальних Зборів принято без відчитування. Далі бібліотекар п. Дропа виголосив звіт зі своєї діяльности, тому, що звідомлення з діяльности виділу, скарбника й адміністратора дому роздано присутнім надруковані. Над тими звітами розвинулася оживлена дискусія, після якої на внесок п. Мусія, члена контрольної комісії, уділено уступаючому виділові абсолюторію. На внесок члена комісії-жітки п. Карпяка вибрано одноголосно головою Т-ва „Зоря" знову п. Степана Гевака. До виділу вибрано: 1. Олексу Беряка, 2. Петра Карпяка. 3. Дмитра Коновку, 4. Петра Костюка, 5. Олексу Кушнка, 6. Дмитра Дружбяка, 7. Степана Микитку, 8. Семена Телегу, 9. Осипа Фединського і 10. Михайла Штаєра. На заступників вибрано: 1. Богдана Абрагамовського, 2. Івана Дропу і 3. Дмитра Сачинського. До контрольної комісії увійшли: 1. Остап Бикалович, 2. Іван Мусій і 3. Володимир Парандовський. З черги п. Тиблюченському в Бродах, бувшому діяльному членові Т-ва „Зоря", признали загальні збори інвалідську ренту в сумі 30 зол. місячно. Далі загальні збори вибрали почесним членом Т-ва „Зоря" п. Карабіна. На тому Збори покінчилися.

НОВИНКИ

— **Михайло Островерха,** молодий співак-тенор, після покінчення своїх студій у Міляні вертає, як довідуємось, у квітні до краю і виступить з власним концертом у Львові, а потім і в ріжних містах краю.

— **Сян підносить голову.** Покищо Сян не загрожує повінню численним селам, які від кількох тижнів живуть під загрозою можливої катастрофи. Все-ж таки в кількох місцях криги призбиралися і великі зломи спричинили вилив ріки. У Руськім Селі залиті деякі хати. У 21 км. від Перемишля йде праця, щоби звільнити річище від криг.

— **Зима і залізниці.** Цьогорічна зима спричинила велитенські шкоди на залізницях у Польщі. Крім коштів витрачених на направу шляхів, треба буде направляти 21 проц. паровозів і 17 проц. особових поїздів.

— **Адвокат самооборонець.** Пять днів трівати-ме перед III. львівським сенатом розправа проти славного вже в часописних хроніках адвоката Ґжешчинського, який від кількох літ не виходить з процесів за обманство. Кілька разів арештований і знову випущений на волю, тепер він виясноватиме 19 випадків, в яких його кліенти втратили гроші в дуже складний спосіб. Ґжешчинський мав попросту продавати парцелі своїх кліентів і виймати гроші з кас в їх заступстві.. для себе. Тепер бодай не може нарікати: має боронити доброго кліента — себе самого.

— **Відчитовий успіх.** Відомий антропольог, проф. Кречмер, оголосив у Відні відчит на тему про звязок між формою тіла й характером. На відчит прийшло стільки слухачів, що саля не могла вмістити й невеликої їх частини. Публика густою лавою облягла всі входи до салі, стараючись ліктями й пястуками добитись вступу. Коли проф. Кречмер з організатором відчиту проф. Фрідюнгом хотів ввійти до салі, то йому не повірили, що він є лектором і також його не пустили. Щоб покласти край скандальним сценам оголошено, що відчит відкладається. Але публика цьому не повірила й до 10. години вечора держала порожню салю під облогою. Коли в нас буде таке зацікавлення відчитами?

— **Азбука фільмою.** Одна вчителька з Будапешту здобула собі патент на новий винахід: фільмову азбуку. Вона радить учити дітей читати при помочі фільми, яка має показувати дітям поодинокі букви так, що вони мусять на них звернути увагу. Нпр. коли треба показати букву „М", тоді випускають зпід піллоги цілу громаду мишей. Над ними показується голова кітки. Миші затрівожені починають бігати по кімнаті, маліють щораз більше, аж стають плоскими і переміняються в букви „м". Анальоґічно показують інші букви. Нпр. яблука падають з дерев і перетворюються в цілу низку „я", „я", „я"...

— **Фармер у ролі льорда.** Після 50-літнього побуту в Канаді, богатий фармер Еґмонд приїхав до Анґлії, щоби заняти місце, одержане в спадщині в палаті льордів, ще й замок Урінґвуд. Титул і майно полишив йому його тіточний брат, з яким він зустрівся єдиний раз у житті. Еґмонд покинув свою рідну фарму і виїхав у Льондон. Новоспеченого ґрафа Еґмонда і його 15-літнього сина, що дістав титул віконта Парсеваля зустрічала на залізниці хмара репортерів. „Нічого не можу вам сказати", відповів шорстко фармер-льорд. „Дуже мені прикро, що я мусів покинути свій ранч (хутір) і мусів перемінити товариство коней на людей. Не люблю людей і вашу европейську цивілізацію. Я приїхав сюди, щоби вступити в права спадщини". На другий день льорд виїхав до замку в Рінґвуд. Довідавшись на залізниці, що там приготовляють йому святочну зустріч, він казав віднести свій баґаж до єдиного місцевого заїздного дому і там переночував зі сином. Вранці прислали за ним ґрафське авто. Він оглянув увесь замок, здвигнув плечима і вернувся невдоволений до заїздного дому, де рішив мешкати весь час свого побуту в своїм „родовім" маєтку.

— **Американці меценатами.** Анґлійська преса звертає увагу на зростаюче зацікавлення американців не тільки архитворами мистецтва, але й рідкими зразками книжок. Америка має щораз більше міліонерів, аматорів мистецтва, а навіть чудаків, які платять фантастичні суми за один примірник твору славного автора, рукопис або приватні листи. В останніх тижнях продали там на ліцитації за фантастичні суми не тільки „Приборкану Гостpуху" Шекспіра, „Царівну Фей" Шелі, „Подорож Ґулівера" Свіфта, але навіть рукописи Кіплінґа та Шова. Хоча в Анґлії, Франції та Німеччині є також чимало багатих бібліофілів, проте ціни долярових магнатів перевищають усе те, що в Европі платять за „білих круків".

— **Революція в шахах.** У нинішній добі революцій прийшла черга і на таке невинне та консервативне царство як шахи. У колах професійних шахістів повторяється щораз частіше дискусія на тему: чи не слід би ввести в шахову гру деякі радикальні зміни, які дали би мистцям-шахістам нове поле для доказів свого мистецтва. Бувший мистець світа Капаблянка впевняє, що шахові партії світових шахістів мусять кінчатись розіграною. Теорія та практика шахової гри пішли нині так далеко, що перемога одного над другим є радше справою припадку. Шахи загибають від безвихідної „розіграної". Тому Капаблянка пропонує поширити шахівницю до 100 піль і додати на ній дві нові фіґури „старшин", що єднали би в собі ходи бігунця та коня. Вони мали би стояти поруч короля та королевої. Теперішній мистець Альохін протестує проти такої ідеї, кажучи, що скількість комбінацій у шахах усе ще невичерпана для людської голови. Деякі пропонують ратувати шахові змагання внеском, щоби ніхто не діставав ніяких нагород за розіграні партії. Таким робом кожний буде приневолений наступати, а не лише боронитись. Віденський шаховий журнал розписав уже анкету з цілою низкою питань: кого вважають найкращим кандидатом на шахового мистця світа, чия гра є найцікавіша, тощо. Міліони голов похилених над шахівницею може й не прочувають, що королевій шахового мистецтва Каїссі погрожують уже революцією.

— **Геніяльна ідея.** Один англійський підприємець звернувся до багатого англійського купця за кредитом на таку ідею: закласти котячу фарму, де голувалося би на шкіри 12,000.000. Щоби їх прогодувати, треба закласти годівлю щурів, які помножуються й ростуть значно скорше, ніж коти. На кожного кота треба би було денно 4 щурів. Щурів можна би згодом годувати мясом з порізаних котів; один кіт на 4 щурів денно. Таким чином підприємство само себе годувало би. Підприємець обчислив, що якби фарму засновали в пропонованім розмірі, то вона давалаб денно 3500 фунтів чистого прибутку.

— **Друкарські чортики.** У вчорашній статті п. н. „Фош" нашого париського кореспондента друкарський чортик у кількох місцях зробив із відомого франц. полководця „Жофра" — „Уофра".

— **Пригадка „Просвіти".** Всіх, кому вислано запрошення до ділової участи в освітньому Конґресі, просимо зголосити до 10. квітня ц. р. свою участь з рівночасним поданням наголовка реферату під адресою Ювилейного Комітету при Т-ві „Просвіта" у Львові.

З театру.

„Кооператива Український Театр" під дир. Й. Стадника: „Вій", фант. оперета на 4 дії Гоголя-Кропивницького.

У той час, коли французи та анґлійці перекладають усього Гоголя і видають його з ілюстраціями першорядних малярів, як наскрізь модерного письменника, „Вій" іде на нашій сцені все ще як побутова чудасія. Кропивницький позичив із „Вія" найбільше ковбаси та чарки. Те, що є найглибшою основою цього твору: народня демонольоґія, використана Гоголем для наскрізь мистецької проблеми, війшло у Кропивницького на другий плян.

Добре є не бачити такої песи десять літ, а навіть двацять, щоби час показав нам наглядно, наскільки вона перестарілась. Її драматична техніка — майже ніяка. Її музичні вставки тримаються на найпростішій пружині нашого побутового театру: „Ану, хлопці, заспіваймо собі щось"... Соля та монольоґи можна, а навіть необхідно скоротити нині бодай на половину, щоби розсіяти зростаючу нудьгу. У тій формі, як ставлять „Вія" для пополудневого „недільного" простолюддя, він є для публики з літературним смаком примітивним пережитком. За те „Вій" Гоголя є на стільки багатим сюжетом, що з нього можна добути не один момент для оживлення цієї нескладної песи. Те, що в ньому може найти сучасна критика з мотивів ґеніяльних німецьких романтиків і таких творців, як Е. По, повинно найти свій вислів і на сцені. Бодай для виправдання заголовку та підзаголовку.

Підчас і після вистави можна було чути здивовані запити глядачів, що значить ця назва „Вій"? Дехто міг виводити її від слова „віяти" у звязку з фактом, як буря „завіяла" бурсаків. В останній сцені були дітваки в сорочках замісць відьм, дракони, іхтіозаври і сама смерть, але не було „Вія". Що вже й казати про назву „оперетки", в якій є два трупи і правдива домовина з мерцем. Своєрідний у нас гумор, правда?

Ґеніяльний Гоголівський мотив метаморфози панночки у відьму ледви блимає в песі і затирається такою нісенітницею, як уся 3 дія, що вся є справжньою „інтермедією". Хто не читав оповідання Гоголя, небагато розчоломкає в цих „деусах екс махіна". У сценах страхіть нагадувалась фраза, здається, Чехова: „Він нас лякає, а нам ні трохи не лячно".

Переводити подрібну критику постановки може й зайве. Люди, які роками не бачили песи з „правдивими" декораціями, могли тішитись, мов діти, на вид хатини на курячих лапках, верби з повнолицим місяцем, справжньої кобзи та подоби ярмарку. На сцені був навіть живий кінь, автентична коза, такі-же курки, і звої ковбас, які були такі подібні до правдивих, що в дальших рядах сперечалися, що чують їх запах... Що з цього всього, коли вся постановка була майже імпровізацією? Авдиторія не знала, що артисти цього-ж дня приїхали просто з провінції, не зробивши на сцені великого театру ніодної проби. Йдучи на „ґенеральну" пробу до великого театру, деякі з них довідались уперше з афішів, що вони грають.

З цього ясно, що все те, що вони дали, було виключною заслугою кожного з них зокрема. Збірні сцени мали майже аматорський характер; гуртки не грали й не рухались; чи не більшість членів хору — запрошені співаки, неактори. Хор під орудою ради. Купчинського, підготований ним окремо, був єдиною частиною вистави, нескладеною наоспіх; його виконання було зразкове. П. Нікитин у ролі Хоми Брута не мав змоги звернути увагу на гру, весь занятий співом, заслуханий в оркестру. П. О. Кривицька, як відомо, не є співачкою і співала з конечности, тому, що не було кому її виручити; лише її великий сценічний хист помагав їй вийти з такої ролі з повним успіхом. П. Рубчак (Тит Холява) здобуває собі

публику своєю природністю та гумором; його надзвичайна дикція передає авдиторії кожніське слово Саме цієї дикції бракувало вчора дуже доброму в ролях батьків, п. Бенцалеві (сотник), якого майже не було чути. Мистецьким був жидівський дует п-ні Козакової та п. Боровика, які створили не лише сценку, але навіть креацію. Знавці музики звернули увагу на небуденний голос п-ни Денисівної. Зовсім удатними були малі ролі, деякі дуже вдячні, як п. Яреми (Тиберій Горобець) та п. Кривицького (дівчина) і інші невдячні як роля старої баби. Зпоміж них тип селянина із возом (Боровик) зріс до мистецького зразка. Всіх інших можна згадати „не злим, тихим словом“...

Але цілість, загальне враження? Ніодного зусилля, щоб вийти понад пересічний рівень старої вистави, яку неодин із нас бачив уже кращою (нпр. у театрі Садовського). Вистава була тільки пересічна, а подекуди й банальна.

М. Р.

Дописи.

ПЕРЕМИШЛЬ. (Шевченківський концерт в українській державній ґімназії). Молодь тутешньої державної ґімназії вшанувала Шевченкову память традиційним концертом, що відбувся дня 18. березня п. р. в салі Народнього Дому. Вранці відбувся концерт для учнів нижчих кляс, а ввечері для вищих кляс і для запрошених місцевих громадян та батьків учеників. Оба концерти розпочалися вступним словом учнів вищих кляс, при чому учень VII. кл. Стахів обробив і виголосив свою промову зовсім удатно. На програму концерту склалися крім цього дві декламації з творів Шевченка (До Основяненка і Муза), виголошені зовсім добре, а далі виступи двох ґімназійних хорів (мужеського й мішаного), музичний терцет, „Вечерниці“ Нішинського і святочна промова директора ґімназії Д. Лукіяновича. Виступи обох хорів були бездоганні і могли вдоволити навіть найбільше вибагливих знавців-мельоманів. Перш усього вдатний добір кусників укладу наших найвизначніших композиторів до слів Шевченка і з народнього репертуару, а далі знамените вишколення і здисциплінування наших молодих співаків, що треба безумовно признати заслугою незвичайно совісного ґімназійного диріґента проф. П. Волянського, що ніколи не жаліє свойого труду і з великою посвятою віддається своїй улюбленій праці. Мужеським хором диріґував зовсім справно учень Михальчишин, котрий подає добрі надії на будуче. — Милою несподіванкою для публики було виставлення так добре знаних старшому поколінню „Вечерниць“ Нішинського. Тут виявили учні ґімназії й учениці державної жіночої семинарії, що помогли в улаштованні вистави, подиву гідну дбайливість у вивченні співів і гри при орхестрі. Хвилями забували видці, що це грають молоді аматори, так дуже живо і природно все вони вивели. Свято закінчила святочна промова директора ґімназії, що в своїй поетичній і оригінальній промові представив алеґорично значіння Шевченка в ролі пробудителя з мертвих цілої нашої нації. Взагалі цілий концерт зробив помітне враження на молодь і публику. Слід піднести щирий запал молоді й розуміння свойого завдання.

Г. і К.

Загальні збори Центробанку.

Загальні збори Центрального Кооперативного Банку „Краєвий Союз Кредитовий“ з відповідальністю уділами у Львові відбулися дня 25. березня ц. р. під проводом Голови Надз. Ради д-ра Михайла Волошина і його заступника дир. Миколи Заячківського.

Звіт з діяльности за 1928 рік і білянс Центробанку за цей рік предложив дир. д-р Кость Левицький.

Загальні Збори приняли звіт з діяльности за 1928 рік, затвердили предложений білянс, рахунок страт і зисків — та порішили 10%-ву дивіденду від уділів, а решту зиску приділили до резервових фондів.

По переведенні виборів на місце уступивших — до Надзірної Ради входять тепер: д-р Михайло Волошин, дир. Заячківський Микола д-р Електорович Володимир, дир. Герасимович Сильвестер, д-р Кульчицький Александер, дир. Коренець Денис, д-р Кунців Іван, дир. Мудрик Андрій, д-р Охримович Володимир, інж. Павликовський Юліян, дир. Пашкевич Іван і д-р Соловій Віктор.

До Контрольної Комісії увійшли: д-р Куровець Іван, о. Лопатинський Дамян і д-р Савчак Юлій.

60-літній ювилей „Просвіти“ відсвяткуємо найкраще, коли всі від „мала до велика“ станемо її членами. Тож спішіться зі зголошеннями в члени, надсилайте вкладки й іншим пригадуйте.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа 27-го, г. 3·30 попол. „Поворот тата“ для молоді.

Середа 27-го, г. 7·30 веч. „Царевич“, оперетка Легара

Четвер 28., пятниця 29. і субота 30. березня театр замкнений.

Кіна.

„Аполльо“: „Безгрішниця“ Лявра Ля Плянте.

„Лев“: „У крутіжі Парижа“ з Ліль Даговер.

„Оаза“: „Останній приказ“.

„Палас“: „Подонена окаяного“.

„Пан“: „Уланські любощі“.

„Промінь“ на Знесінню: „Голгофта“.

„Фатаморгана“: „Сторожі чесноти“.

„Химера“: „Золотий магніт“.

Програма радіо.

Четвер 28-го.

Льондон (358). 19·45 Фортепянові сонати. 22·35 Концерт композиції.

Париж (1744). 19·30 Концерт Льоватеді. 15·45 Симфонічний концерт.

Берлін (475,4). 16·30 Концерт сліпих артистів.

Мюнхен (536,7) 16·30 Концер Анни Ґрес-Станг. 19·00 Стара камерна музика.

Гамбург (391,). 21·40 Старі німецькі мистці.

Лайпціґ (361,9). 16·30 Чеська музика.

Мілано (504,2). 20·30 „Джіюліяно“ опера Зондові.

Відень (519,9). 17·30 „Парсіфаль“ з опери.

Москва (1442,3). 19·00 Симфонічна орхестра.

Харків (477). 18·00 Камерний концерт. (1680) 19·30 Камерний концерт.

Пятниця 29-го.

Льондон (358). 18·45 Камерний концерт. 21·00 Симфонічний концерт.

Париж (1744). 15·45 Концерт. 20·30 Концерт.

Берлін (475,4). 16·30 Концерт орхестри Штайнер.

Рим (443,8). 20·45 Релігійна музика.

Мілано (504,2). 12·30 Радіоквартет. 16·30 Джезбенд.

Лайпціґ (361,9). 21·30 Гимни та релігійні пісні.

Гамбург (391,6). 20·00 „Бідний Генрих“, музична драма.

Відень (519,9) 20·25 Смичковий квартет Гайдна.

Москва (363,7). 14·00 Діточа програма. (1442,3). 16·00 Европейська музика.

Харків (477). 19·30 Музична трансляція. (1680) 19·30 і 20·30 Концерт для національних меншостей.

Варшава (1393,1). 19·30 Великодна містерія.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Новий Український Театр дир. П. Карабіневича

Копичинці:
28.III. Вій.
29.III. Казка Старого Млина.
30.III. Сирітка Хася.
31.III. Базар.
Теребовля:
1.IV. Базар.
Тернопіль:
2.IV. Базар.
3.IV. Два злодії.
Козова:
4.IV. Вій.
5.IV. Казка Старого Млина.
6.VI. Вихрест.
7.IV. Маруся Богуславка.
Бережани:
8.IV. Вій.
9.IV. Базар.
10.IV. Маруся Богуславка. 5—?

Головний Виділ Українського Технічного Товариства повідомляє отсим Товаришів, Членів Т-ва, що в середу дня 27. березня п. р. о год. 18-тій відбудеться в домівці Т-ва відчит тов. Інж. Андрія Корнеллі на тему: „Торфовиська і їх користування“. — З огляду на цікаву тему цього відчиту, Виділ сподається як найчисленнійшої участи Товаришів.
1682 2 2

З Спортового Т-ва „Україна“. Виклад д-ра Олекси Саламанчука на тему „Спортові типи серед мужчин і жінок“ відбудеться в суботу 30. ц. м. в салі Союзу Українських Купців (Підвалля 9). Початок: 7. год. вечером. Гостям раді!

Товариство Охорони Воєнних Могил у Львові пригадує, що звичайні Загальні Збори Т-ва відбудуться в неділю дня 31. ц. м. в салі „Української Бесіди“ (вул. Рутовського ч. 22) в 5. год. попол. Право голосування мають усі члени-опікуни, члени Головної Ради, голови Філій або їх заступники, члени контрольної комісії і відпоручники звичайних членів вибрані на філіяльних зборах. Просимо в останнє наші Філії прислати нам звідомлення з діяльности, себто виповнений квестіонар. 2—3

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Подяка.

У невимовному горю після втрати нашої найдорожшої Галі Лукасевич, учен. IV. кл. дівочої ґімназії в Станиславові дня 2. березня 1929, складаємо цею дорогою щиру подяку: О. д-р Фіголеві за безкорисну посвяту, о. катехиті Тимкову за нагробне слово та поминальне Богослуження і о. о. Вальницькому і Гончакові, ВШановному Учительському Зборові, Товаришкам та пластовим куріням щире Спасибіг за останню прислугу для Покійної; зокрема п. п. Гарасевичівній та Никифоруківній за слова прощання над домовиною. Передусім прохаємо п. радникову Костецьку приняти вислови найсердечнішої подяки за повну посвяти поміч в часі недуги та похоронів.
1688 1-1 **Опечалені Мати і Бабця.**

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів Ринок ч. 10.